

Астана қаласы әкімдігінің «№77 «Қошақан» балабақшасы МКҚК

ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы



Құрастырған: *Турсынбекова Акбота Советкановна*

Астана қаласы - 2025

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы әдістемелік құрал. Автор-құрастырушы: Турсынбекова А.С. «Қошақан» балабақшасы МКҚК тәрбиешісі, Астана қаласы, 2025 – 30 б.

Пікір жазғандар:

Әдіскер:

"Ұлт қазынасы" ұлттық ойындар жинағы атты әдістемелік құрал – қазақ халқының ұлттық ойындарын жаңғыртуға, балалардың ойлау қабілетін дамытуға және олардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыруға бағытталған құнды еңбек.

Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні жан-жақты қарастырылып, олардың балалардың ойлау қабілетін дамытуға қалай ықпал ететіні нақты мысалдармен көрсетілген. Сонымен қатар, ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері түсінікті әрі жүйелі түрде берілген. Ойын түрлері балалардың жас ерекшеліктеріне сай таңдалып, олардың логикалық, шығармашылық және зияткерлік дамуына оң әсерін тигізетіні анықталған.

Құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтері мен бастауыш сынып тәрбиешідеріне, ата-аналарға және балалармен жұмыс жасайтын мамандарға таптырмас көмекші бола алады. Қазақтың ұлттық ойындарын балабақша мен мектеп тәжірибесіне енгізу арқылы біз жас ұрпақты ұлттық құндылықтарға жақындатып қана қоймай, олардың жан-жақты дамуына да үлес қоса аламыз.

Бұл еңбектің ұлттық мәдениетті дәріптеуде, балалардың танымдық қабілеттерін арттыруда маңызы зор. Сондықтан да оны білім беру жүйесінде кеңінен қолдану маңызды деп есептеймін.

Әдістемелік құрал «Қошақан» балабақшасының әдістемелік кеңесінде 2025 жылғы 08-қаңтар №3 хаттамалық шешіміне сәйкес ұсынылған.

ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ

"Ұлт қазынасы" ұлттық нақыштағы ойындар жинағы әдістемелік құрал

Мазмұны

Кіріспе.....	3
2. Негізгі бөлім.....	5
2.1. Ұлттық ойындардың бала дамуына әсері.....	5
2.2. Балалардың ой қабілетін дамытудағы ұлттық ойындардың рөлі.....	6
2.3. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері.....	18
2.4. Ойын түрлері мен қолдану әдістері.....	20
Қорытынды.....	27
Түсінік хат.....	29
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	30

Кіріспе

Қазақ халқының ұлттық ойындары – ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан рухани және мәдени мұра. Олар тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар баланың ой-өрісін, дене қозғалысын, зияткерлік қабілетін дамытуға арналған ерекше тәрбие құралы. Қазақтың ұлттық ойындары – ел тарихының, салт-дәстүрінің, дүниетанымының айқын көрінісі болып табылады.

Қазіргі заманғы білім беру мен тәрбие жүйесінде ұлттық құндылықтарды жаңғырту, оларды күнделікті оқыту үдерісіне енгізу – маңызды міндеттердің бірі. Ұлттық ойындар баланың есте сақтау қабілетін дамытып, шапшаң ойлауға, шығармашылыққа, тапқырлыққа баулиды. Сонымен қатар, бұл ойындар балалардың қарым-қатынас дағдыларын жетілдіріп, достық, сыйластық секілді адами құндылықтарды бойына сіңіруге көмектеседі.

Бұл әдістемелік құралда қазақтың ұлттық ойындары жинақталып, олардың балалардың жан-жақты дамуына әсері қарастырылады. Сонымен қатар, әр ойынның мазмұны, мақсат-міндеттері, ұйымдастыру тәсілдері мен қолдану ерекшеліктері жан-жақты сипатталған. Оқу-тәрбие үдерісінде ұлттық ойындарды тиімді пайдалану арқылы балалардың ойлау қабілетін арттырып, олардың танымдық және шығармашылық әлеуетін дамытуға болады.

Бұл жинақ мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілеріне, бастауыш сынып тәрбиешілеріне, қосымша білім беру мамандарына және ата-аналарға арналған.

Ұлттық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы жас ұрпақтың бойында қазақ халқының мәдени мұрасына деген қызығушылық пен құрмет қалыптасады.

Әдістемелік құралдың өзектілігі

Білім беру саласында ұлттық құндылықтарды сақтау мен жаңғырту өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Ғылыми-техникалық прогресс пен цифрландыру заманында балалардың танымдық белсенділігін арттыру үшін ұлттық ойындардың маңыздылығын қайта қарастыру қажет. Ұлттық ойындар тек ойын-сауық ретінде ғана емес, баланың интеллектуалдық, логикалық және шығармашылық қабілеттерін дамыту құралы ретінде де маңызды.

Осы әдістемелік құрал мектепке дейінгі және бастауыш білім беру жүйесінде ұлттық ойындарды пайдалану арқылы балалардың ойлау қабілетін дамытуға, есте сақтау, тез шешім қабылдау және ұжымда жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізу арқылы баланың жан-жақты дамуына ықпал ету – бүгінгі білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі.

Әдістемелік құралдың мақсаты:

Қазақтың ұлттық ойындарын оқу-тәрбие үдерісінде тиімді қолдану арқылы балалардың ойлау қабілетін, зияткерлік және шығармашылық дағдыларын дамыту, ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын арттыру.

Әдістемелік құралдың міндеттері:

- ✓ Қазақтың ұлттық ойындарының тәрбиелік маңызын ашу;
- ✓ Ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізудің тиімді жолдарын ұсыну;
- ✓ Балалардың ойлау, есте сақтау және зияткерлік қабілеттерін дамытуға бағытталған ойын түрлерін жүйелеу;
- ✓ Ұлттық ойындарды балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес бейімдеу және ұйымдастыру әдістерін ұсыну;
- ✓ Тәрбиешілер мен тәрбиешілерге ұлттық ойындарды қолдану бойынша әдістемелік нұсқаулықтар беру.

Әдістемелік құралдың күтілетін нәтижелері:

- ✓ Балалар ұлттық ойындар арқылы ойлау қабілеттерін дамытады;
- ✓ Ұлттық мәдениетке, салт-дәстүрлерге деген қызығушылығы артады;
- ✓ Логикалық және шығармашылық ойлау дағдылары жетіледі;
- ✓ Балалардың зейіні, есте сақтау қабілеті, жылдам шешім қабылдау дағдылары дамиды;
- ✓ Ойын арқылы ұжыммен жұмыс істеу, өзара сыйластық, ұйымшылдық қасиеттері қалыптасады;
- ✓ Тәрбиешілер мен тәрбиешілер ұлттық ойындарды қолдану әдістемесін меңгеріп, оқу үдерісіне тиімді енгізеді.

Бұл әдістемелік құралды пайдалану арқылы балалардың танымдық қабілеттерін жетілдіріп, олардың қазақ халқының мәдени мұрасына деген құрметін арттыруға болады.

Қазақ халқының ұлттық ойындары – ата-бабамыздан қалған рухани мұра. Бұл ойындар тек ермек үшін емес, сонымен қатар жас ұрпақты тәрбиелеу, олардың ойлау қабілетін дамыту, зейінін арттыру, шығармашылық қабілеттерін жетілдіру құралы болып табылады.

Қазіргі білім беру жүйесінде балалардың зияткерлік қабілеттерін дамыту маңызды мақсаттардың бірі болып саналады. Сол себепті мектепке дейінгі және бастауыш сыныптарда ұлттық ойындарды қолдану – оқытудың тиімді әдістерінің бірі. Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындардың балалардың ойлау қабілетін дамытуға ықпалы, оларды ұйымдастыру жолдары мен тиімді әдістері қарастырылады.

Негізгі бөлім

2.1. Ұлттық ойындардың бала дамуына әсері

Қазақ халқының ұлттық ойындары – тек ермек үшін ойналатын ойындар ғана емес, олар балалардың жан-жақты дамуына әсер ететін маңызды құрал. Ұлттық ойындар баланың дене қозғалысын жетілдіріп, ақыл-ой қабілетін дамытып, танымдық белсенділігін арттырады. Сонымен қатар, бұл ойындар баланың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын оятып, оның рухани және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруда ерекше рөл атқарады.

1. Ойлау қабілетін дамыту

Ұлттық ойындар баланың ойлау жүйесін дамытады, логикалық және шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді. Ойын барысында бала түрлі жағдайларды сараптайды, жылдам шешім қабылдауға дағдыланады. Мысалы:

- "Тоғызқұмалақ" – стратегиялық ойлау, есептеу қабілетін дамытады.
- "Жұмбақтар" мен "жаңылтпаштар" – баланың есте сақтау қабілетін, сөздік қорын кеңейтеді.
- "Сақина салу" – жылдам ойлау мен шапшаңдықты жетілдіреді.

2. Қимыл-қозғалысты жетілдіру

Қимыл-қозғалыс ойындары баланың физикалық дамуына үлкен әсер етеді. Олар бұлшық ет жүйесін нығайтып, қозғалыс координациясын жақсартады. Мысалы:

- "Асық ату" – көзбен шамалауды, дәлдік пен ептілікті арттырады.
- "Арқан тарту" – бұлшық ет күшін дамытып, топтық жұмысты үйретеді.
- "Көкпар" – шапшаңдық пен ептілікті қалыптастырады.

3. Танымдық белсенділікті арттыру

Ұлттық ойындар арқылы балалар қоршаған орта туралы білімдерін кеңейтеді, табиғатпен байланысын нығайтады. Ойын барысында бала жаңа ақпараттарды тез қабылдап, оны күнделікті өмірде қолдана алады. Бұл әсіресе табиғи ортада ойналатын ойындарда байқалады.

Мысалы:

- "Құсбегілік" ойыны балаларды жануарлар әлемімен таныстырады.
- "Аң аулау" ойыны табиғатты тануға, жануарлар мінез-құлқын зерттеуге үйретеді.

4. Әлеуметтік және эмоционалдық даму

Ұлттық ойындар балаларға қарым-қатынас дағдыларын үйретеді. Ойын кезінде балалар бір-бірімен әрекеттесіп, командада жұмыс істеуге, достық қарым-қатынасты нығайтуға үйренеді.

- "Алтыбақан" – ойын-сауықтық сипатқа ие болып, достық қарым-қатынасты күшейтеді.
- "Кім жылдам?" – командалық рухты қалыптастырады, көшбасшылық қабілеттерді дамытады.
- "Қыз қуу" – ұлттық дәстүрлерге сай қарым-қатынасты үйретеді.

5. Моральдық-этикалық тәрбиелеу

Ұлттық ойындар арқылы балалар халқымыздың салт-дәстүрлерін, әдеп-ғұрыптарын бойына сіңіреді. Бұл ойындар шынайылыққа, әділдікке, еңбекқорлыққа, үлкенді құрметтеуге, кішіге қамқор болуға тәрбиелейді.

Мысалы:

- "Түйе-түйе" – балаларға бірлік пен сыйластықтың маңызын түсіндіреді.
- "Ақсүйек" – ізденімпаздық пен шыдамдылықты үйретеді.
- "Орамал тастамақ" – әділдік пен шапшаңдыққа баулиды.

Қазақтың ұлттық ойындары – баланы жан-жақты дамытатын таптырмас құрал. Олар баланың физикалық, зияткерлік, әлеуметтік және рухани дамуына оң ықпал етеді. Ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізу арқылы жас ұрпақтың ойлау, есте сақтау, шешім қабылдау қабілеттерін жетілдіруге, ұлттық мәдениетке деген құрметін арттыруға болады. Сондықтан да ұлттық ойындарды жаңғырту және оларды тәрбиелік мақсатта қолдану – әр педагог пен ата-ананың басты міндеттерінің бірі.

Ұлттық ойындар тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар балалардың физикалық, зияткерлік және әлеуметтік дамуына ықпал ететін маңызды элемент болып табылады. Қазақ халқының ұлттық ойындары ертеден-ақ тәрбиелік маңызы зор құрал ретінде қолданылып келген.

Ұлттық ойындар арқылы:

- Балалардың есте сақтау қабілеті дамиды.
- Ойлау, логикалық тұжырым жасау қабілеті артады.
- Шапшаңдық, тез шешім қабылдау дағдылары қалыптасады.
- Топтық жұмыс арқылы қарым-қатынас дағдылары дамиды.

2.2. Балалардың ой қабілетін дамытудағы ұлттық ойындардың рөлі

Ұлттық ойындар – қазақ халқының мәдени мұрасының ажырамас бөлігі ғана емес, сонымен бірге балалардың ойлау қабілетін, танымдық белсенділігін және логикалық ой-өрісін дамытудың тиімді құралы. Көптеген ұлттық ойындар ойлау жылдамдығын арттырып, баланың есте сақтау, талдау, салыстыру және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіруге бағытталған.

1. Логикалық ойлауды дамыту

Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған ұлттық құндылықтарға негізделген логикалық ойындар жиынтығы

Бұл ойындар баланың логикалық ойлауын, есте сақтауын, зейінін және танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Сонымен қатар, ұлттық құндылықтарды дәріптеуге, салт-дәстүрлерге деген қызығушылықты арттыруға көмектеседі.

1. "Асық санамақ"

Мақсаты: Балалардың санау дағдыларын дамыту, зейінін арттыру.

Қажетті құрал: Асықтар (10-15 дана).

Ойын барысы: Балаларға белгілі бір асық беріледі. Тәрбиеші асықтарды белгілі бір ретпен орналастырады (мысалы, қатар-қатар немесе пішін жасай отырып). Балалар асықтардың ретін жаттап, кейін тәрбиеші оларды араластырған соң, қайтадан дұрыс орналастыруға тырысады. Кім дұрыс және жылдам орналастырса, сол жеңімпаз.

2. "Теңге ілу" (Логикалық нұсқа)

Мақсаты: Балалардың зейінін, жылдам шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Түрлі түсті теңгелер (қағаз немесе пластик).

Ойын барысы: Балаларға түрлі түсті теңгелер беріледі. Тәрбиеші бір теңгені жасырады да, оның қандай түс екенін сипаттап береді. Балалар сипаттамаға сәйкес дұрыс теңгені табуы керек. Бұл ойын балалардың байқағыштығы мен есте сақтау қабілетін дамытады.

3. "Киіз үй құрастыру"

Мақсаты: Балалардың кеңістік ойлауын және логикалық байланысты орнату қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Киіз үй бөлшектерінің суреттері (шаңырақ, кереге, уық, есік).

Ойын барысы: Балаларға киіз үйдің жеке бөліктері беріледі. Олар бөлшектерді дұрыс орналастырып, киіз үйдің толық нұсқасын жасауы керек. Тәрбиеші ойын барысында ұлттық киіз үйдің маңызы туралы айтып береді.

4. "Қайсысы артық?"

Мақсаты: Логикалық салыстыру қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Карточкалар (ұлттық бұйымдар мен басқа заттардың суреттері).

Ойын барысы: Балаларға 4-5 зат бейнеленген карточка көрсетіледі. Бір зат ұлттық тақырыпқа сай келмейді (мысалы, домбыра, камзол, бешпент, велосипед). Балалар артық затты тауып, неге олай ойлайтынын түсіндіруі керек.

5. "Сөз ойыны: Ұлттық тағамдар"

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту, ұлттық тағамдар туралы білімін арттыру.

Ойын барысы: Тәрбиеші "Ұлттық тағамдар" тақырыбын айтады. Балалар кезекпен

ұлттық тағам атауын айтады (мысалы, бауырсақ, қымыз, құрт, шұбат). Соңғы болып сөз таппай қалған бала ойыннан шығады.

6. "Ою-өрнек сәйкестігі"

Мақсаты: Балалардың есте сақтау қабілетін және ұлттық оюларды тану қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Ою-өрнектер бейнеленген карточкалар.

Ойын барысы: Балаларға әртүрлі ою-өрнектер көрсетіледі. Тәрбиеші бір оюдың атын атайды немесе сипаттайды (мысалы, "қошқар мүйіз"). Балалар сол оюды тауып көрсетуі керек.

7. "Домбыра қайда?"

Мақсаты: Балалардың бағыт-бағдар анықтау қабілетін және есте сақтауын дамыту.

Қажетті құрал: Домбыра бейнеленген қағаз немесе ойыншық домбыра.

Ойын барысы: Тәрбиеші домбыраны бөлменің бір жеріне жасырады. Балалар оны табу үшін "Жылы" (жақындады), "Суық" (алыстап кетті) деген сөздер арқылы бағыт алады. Балалардың кеңістікте бағдарлау қабілеті жақсарады.

8. "Жеті ата"

Мақсаты: Балаларды ата-баба дәстүрімен таныстыру, есте сақтау қабілетін арттыру.

Ойын барысы:

- Тәрбиеші балаларға қазақтың "Жеті ата" жүйесін түсіндіреді (ата, әке, бала, немере, шөбере, шөпшек, немене).
- Балалар осы жүйені ретімен атап шығуға тырысады.
- Кім дұрыс әрі тез айтса, сол жеңімпаз.

9. "Сандық ішінде не бар?"

Мақсаты: Балалардың есте сақтау, қиялдау және логикалық ойлау қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Кішкентай сандық пен ішіндегі ұлттық бұйымдар (шапан, қамшы, құрт, қасық, т.б.).

Ойын барысы: Тәрбиеші сандықты ашады да, ішіндегі заттарды 10 секундқа көрсетеді. Сандық жабылғаннан кейін балалар қандай заттар болғанын атап шығуы керек.

10. "Жыл мезгілдерін ата"

Мақсаты: Балаларды табиғат құбылыстарын тануға, логикалық байланыс орнатуға үйрету.

Ойын барысы: Балаларға "Көктемде не болады?", "Қыста не жауады?" деген сұрақтар қойылады. Олардың жауаптары бойынша дұрыс мезгіл анықталады.

Бұл логикалық ұлттық ойындар жиынтығы мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау қабілетін, есте сақтауын, зейінін және сөйлеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ұлттық құндылықтарды үйретіп, қазақтың мәдениеті мен салт-дәстүріне деген қызығушылықты оятады. Осы ойындарды күнделікті оқу-тәрбие үдерісінде қолдану балалардың танымдық белсенділігін арттырады.

2. Зейін мен есте сақтау қабілетін жетілдіру

Ұлттық ойындар баланың ақпаратты тез қабылдауына, оны есте сақтауына және қажет жағдайда қолдана білуіне ықпал етеді. Мұндай ойындар баланың білімді жүйелі түрде меңгеруіне көмектеседі.

1. "Ақ сандық, көк сандық"

Мақсаты: Балалардың есте сақтау қабілетін арттыру, логикалық ойлауын дамыту.

Ойын барысы: Бір бала "Ақ сандық, көк сандық" деп айтып, бір затты сипаттайды (мысалы, оның түсі, пішіні, қолдану мақсаты). Басқа балалар сипаттамалар негізінде затты табуы керек. Бұл ойын балалардың ақпаратты есте сақтап, оны талдау қабілетін жетілдіреді.

2. "Сақина салу"

Мақсаты: Баланың зейінін дамыту, байқағыштығын арттыру.

Ойын барысы: Балалар шеңбер жасап отырады. Жүргізуші қолына сақина алып, оны білдірмей бір балаға береді. Ортаға шыққан бала сақинаның кімде екенін табуы керек. Ойын барысында балалардың назары артады және олар зейінін шоғырландыруға үйренеді.

3. "Кімнің даусы?"

Мақсаты: Балалардың тыңдау, ажырату және есте сақтау қабілеттерін дамыту.

Ойын барысы: Бір бала көзін жабады. Басқа бір бала жасырын түрде сөз немесе дыбыс шығарады. Көзін жұмған бала дауыстың кімге тиесілі екенін табуы керек. Бұл ойын балалардың есте сақтау мен аудиалды қабылдау қабілеттерін күшейтеді.

4. "Жаңылтпаш айту"

Мақсаты: Есте сақтау қабілетін жақсарту, тіл байлығын дамыту.

Ойын барысы: Балаларға жаңылтпаштар беріледі. Олар оны бірнеше рет қайталап, жаңылмай айтып шығуы керек. Кім жылдам әрі дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Мысал:

Шеше, шеше, неше кесе сынды кеше?

Қапшықта бес бұршақ,
Бес бұршақта бес құмшақ.

5. "Кім тез жаттайды?"

Мақсаты: Балалардың қысқа уақыт ішінде ақпаратты есте сақтау қабілетін дамыту.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға қысқа мәтін немесе өлең шумақтарын оқиды. Балалар оны жылдам есте сақтап, қайта айтып беруі керек. Бұл ойын есте сақтау қабілетін күшейтіп, ақпаратты өңдеу дағдысын арттырады.

6. "Сөз тізбегі"

Мақсаты: Есте сақтау қабілетін дамыту, ойлау жылдамдығын арттыру.

Ойын барысы: Бірінші бала бір сөз айтады (мысалы, "Алма"). Келесі бала сол сөздің соңғы әрпінен басталатын сөз айтуы керек (мысалы, "Аю"). Кім тез ойланбаса немесе қате айтса, ойыннан шығады.

7. "Кім жылдам?"

Мақсаты: Зейін қою мен ақпаратты тез қабылдау қабілетін жетілдіру.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға бірнеше сөз айтады (мысалы, "Алма, кітап, көлік, үстел, сағат"). Біраз уақыт өткен соң, сол сөздерді есіне түсіріп, қайталап айту керек. Кім ең көп сөзді дұрыс қайталаса, сол жеңімпаз атанады.

8. "Тауып көр"

Мақсаты: Балалардың елестету және есте сақтау дағдыларын дамыту.

Ойын барысы: Тәрбиеші белгілі бір затты сипаттайды, бірақ оның атын атамайды. Балалар сипаттамаға қарап, қандай зат екенін табуы керек. Бұл ойын есте сақтау мен талдау қабілеттерін дамытады.

Мысал: "Менің сипаттайтын затым – жұмсақ, төсекке салынады, ұйықтағанда керек." (Жауабы: көрпе)

9. "Суретті есінде сақта"

Мақсаты: Көріп есте сақтау қабілетін дамыту.

Ойын барысы: Балаларға 10-15 секунд ішінде бірнеше заттың суреті көрсетіледі. Кейіннен сурет алынып тасталады. Балалар қандай заттар болғанын айтып шығуы керек.

10. "Сан реті"

Мақсаты: Сандық ақпаратты есте сақтау қабілетін жетілдіру.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға бірнеше сан айтады (мысалы, 7, 3, 9, 2, 5). Балалар бұл сандарды жаттап алып, кейіннен сол ретімен айтып беруі керек. Кім дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Зейін мен есте сақтау қабілетін дамытуға арналған ұлттық ойындар балалардың ақпаратты тез қабылдауына, оны ұзақ уақыт бойы есте сақтауына және қажет кезде қолдана білуіне ықпал етеді. Бұл ойындар арқылы балалар өздерінің назарын шоғырландыруға, жылдам ойлауға және логикалық байланыстар құруға үйренеді. Ұлттық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттырып, олардың оқу жетістіктерін жақсартуға болады.

3. Шешім қабылдау және стратегия құру қабілетін дамыту

Ұлттық ойындар балаларды тез ойлануға, дұрыс шешім қабылдауға және стратегия құруға үйретеді. Бұл дағдылар баланың болашақта кез келген жағдайға бейімделуіне, қиындықтарды еңсеруіне және логикалық тұрғыда ойлауына көмектеседі.

1. "Тоғызқұмалақ"

Мақсаты: Логикалық ойлау, шешім қабылдау және стратегия құру дағдыларын дамыту.

Қажетті құрал: Тоғызқұмалақ тақтасы мен құмалақтар.

Ойын барысы: Әр ойыншы өзінің жүрісін алдын ала жоспарлап, қарсыласының жүрістерін болжап отыруы қажет. Ойын баланың математикалық ойлауын, стратегия құру қабілетін және есептеу дағдыларын дамытады.

2. "Асық ату"

Мақсаты: Баланың дәлдікпен шешім қабылдауын және стратегиялық ойлауын дамыту.

Қажетті құрал: Асықтар мен шеңбер белгіленген алаң.

Ойын барысы: Балалар асықтарды қалай ату керектігін, қай асықты бірінші ату тиімді болатынын ойластырады. Дұрыс стратегия қолданған бала көбірек асық жинайды. Бұл ойын дәлдік, мақсат қою және шешім қабылдау қабілеттерін дамытады.

3. "Қыз қуу"

Мақсаты: Шапшаң шешім қабылдау, тактика құру және дене қимылын үйлестіру қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ат немесе оның орнына белгіленген жүгіру жолағы.

Ойын барысы: Балалар бір-бірін қуып жету немесе қашу тактикасын қолданады. Кімнің шешімі дұрыс болса, сол жеңіске жетеді. Бұл ойын шапшаң ойлау, әрекет ету және стратегия құру қабілеттерін жетілдіреді.

4. "Көкпар"

Мақсаты: Жылдам ойлау, тактикалық шешімдер қабылдау және командалық стратегия құру дағдыларын дамыту.

Қажетті құрал: Серке орнына қолданылатын зат (мысалы, дорба) және ашық алаң.

Ойын барысы: Екі команда өзара жарысып, серкені белгіленген орынға жеткізуге

тырысады. Әр бала өз командасының мықты және әлсіз тұстарын ескеріп, шешім қабылдауы керек. Бұл ойын көшбасшылық, командалық жұмыс және тактикалық ойлауды дамытады.

5. "Теңге ілу"

Мақсаты: Жылдамдық пен дәлдік арқылы дұрыс шешім қабылдауға үйрету.

Қажетті құрал: Белгіленген сызық бойына қойылған теңгелер немесе шағын заттар.

Ойын барысы: Балалар атпен немесе жүгіріп келе жатып, белгілі бір жылдамдықпен ең көп теңгені алуға тырысады. Бұл ойын шешім қабылдау мен көзбен өлшеу дағдыларын дамытады.

6. "Арқан тартыс"

Мақсаты: Командалық жұмыс, шешім қабылдау және күшті дұрыс пайдалану қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ұзын арқан.

Ойын барысы: Екі команда арқанды тартады. Балалар күш пен стратегияны үйлестіре отырып, дұрыс шешім қабылдауы керек (қай бағытта тарту, қай кезде күшейту). Бұл ойын командадағы үйлесімділік пен тактикалық шешімдерді жетілдіреді.

7. "Ақсүйек"

Мақсаты: Қараңғыда бағдарлау, тез шешім қабылдау және іздеу тактикасын құру қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Ақсүйек (жарқыраған немесе ақ зат).

Ойын барысы: Ақсүйек белгіленген аймаққа лақтырылады, балалар оны іздейді. Балалар жылдам ойлап, қай бағытта іздеу керектігін шешуі керек. Бұл ойын стратегиялық ойлау, шешім қабылдау және назар аудару дағдыларын дамытады.

8. "Орамал тастамақ"

Мақсаты: Шапшаң ойлау және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіру.

Қажетті құрал: Орамал.

Ойын барысы: Балалардың біреуі шеңбер ішінде жүреді де, байқатпай біреудің артына орамалды тастайды. Артында орамал қалғанын білген бала оны жылдам көтеріп, ортадағы баланы қуып жетуі керек. Бұл ойын жылдам шешім қабылдау мен зейінділікті дамытады.

9. "Жаяу көкпар"

Мақсаты: Жылдамдық, стратегия және шешім қабылдау қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Арнайы жалауша немесе шарф.

Ойын барысы: Ойыншылардың бірі "серкені" алып қашады, ал қалғандары оны қуып жетіп, алу керек. Ойыншылар әртүрлі стратегияларды қолданып, қалай жеңіске

жетуге болатынын ойланады. Бұл ойын спорттық жылдамдық пен логикалық шешім қабылдау қабілеттерін дамытады.

10. "Шеңберден шығу"

Мақсаты: Тактикалық ойлау, шешім қабылдау және қозғалысты басқару қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Жерге сызылған шеңбер.

Ойын барысы: Балалар шеңбер ішінде бір-бірін итермей, айламен шығару тактикасын ойластыруы керек. Бұл ойын күшті бақылау, стратегия құру және жылдам шешім қабылдау дағдыларын жетілдіреді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың шешім қабылдау, стратегия құру, шапшаң ойлау және командалық жұмыс қабілеттерін дамытады. Балалар өздерінің іс-әрекеттерін алдын ала жоспарлап, қарсыластардың тактикасын болжап, жылдам шешім қабылдауды үйренеді. Ұлттық ойындарды күнделікті өмірде қолдану арқылы балалардың ойлау қабілетін жетілдіріп, олардың болашақта кез келген жағдайға бейімделуіне көмектесуге болады.

4. Шығармашылық қабілетті арттыру

Шығармашылық ойлау – кез келген баланың дамуында маңызды рөл атқарады. Ұлттық ойындар баланың қиялын дамытып, оның түрлі жағдайларды елестетуіне мүмкіндік береді.

Шығармашылық ойлау – баланың дамуында маңызды рөл атқаратын қабілет. Ол баланың елестету, қиялдау және жаңа идеяларды ойлап табу дағдыларын жетілдіреді. Қазақтың ұлттық ойындары балалардың қиялын дамытып, олардың танымдық және эстетикалық қабілеттерін күшейтуге көмектеседі.

1. "Ертегі айту"

Мақсаты: Балалардың қиялын, сөйлеу шеберлігін және әңгіме құру қабілетін дамыту.

Ойын барысы: Бір бала ертегінің бастауын айтып береді (мысалы, "Ертеде бір бай баласы мен кедей баласы болыпты..."). Әр бала өз қиялына сүйене отырып, ертегіні жалғастырады. Соңында бәрі бірге қызықты оқиғаны құрастырып шығады. Бұл ойын балалардың шығармашылық қабілетін, логикалық байланыстар құруын және тіл байлығын арттырады.

2. "Қиялдағы ұлттық киім"

Мақсаты: Балалардың сәндік-қолданбалы өнерге деген қызығушылығын арттыру, шығармашылық қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Ақ қағаз, түрлі-түсті қарындаштар, фломастерлер.

Ойын барысы: Балаларға "егер сен дизайнер болсаң, қазақтың ұлттық киімін қалай өзгертер едің?" деген сұрақ қойылады. Олар қағазға өз ойындағы ұлттық киімнің

суретін салады. Кейін әр бала өз киімін таныстырып, неге дәл солай салғанын түсіндіреді. Бұл ойын балалардың көркемдік қабілеттерін дамытады.

3. "Домбыра үні"

Мақсаты: Балалардың музыкалық қабілетін дамыту, ұлттық музыкаға қызығушылығын ояту.

Қажетті құрал: Домбыра немесе оның суреті.

Ойын барысы: Балаларға ұлттық күйлердің үзінділері қойылады. Олар тыңдап, өз қиялымен сол әуенге сәйкес оқиғаны немесе суретті бейнелейді. Кейін әр бала өз ойын айтып, күйдің қандай сезім тудырғанын сипаттайды.

4. "Ою-өрнек құрастыру"

Мақсаты: Балалардың көркемдік және кеңістік ойлау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Қағаз, түрлі-түсті қалам, мата қиындылары, киіз немесе ою үлгілері.

Ойын барысы: Балаларға әртүрлі қазақ оюларының суреті көрсетіледі. Олар өздерінің қиялындағы жаңа оюды ойлап тауып, қағазға салады. Кейін балалар өздерінің жасаған оюларын түсіндіріп, қандай мағына беретінін айтады.

5. "Ұлттық аспаптар оркестрі"

Мақсаты: Балалардың музыкалық есту қабілетін, үйлесімді ойнау дағдысын және шығармашылық қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Домбыра, дабыл, сазсырнай, шаңқобыз немесе олардың ойыншық нұсқалары.

Ойын барысы: Балалар бірнеше шағын топқа бөлініп, әр топқа ұлттық музыкалық аспаптар беріледі. Оларға өздерінің шағын музыкалық композициясын ойлап табу тапсырмасы беріледі. Әр топ өз "әнін" орындап, оны қалай жасағанын сипаттайды.

6. "Елестетіп сал"

Мақсаты: Баланың елестету, шығармашылық ойлау және қиялдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Қағаз, түрлі-түсті қарындаштар.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға бір сөз айтады (мысалы, "Киіз үй", "Бәйтерек", "Қазақ жауынгері"). Балалар осы сөзге байланысты өз ойындағы суретті салады. Кейін олар өз суреттерін көрсетіп, оны қалай және не үшін солай бейнелегенін айтады.

7. "Сиқырлы сандық"

Мақсаты: Балалардың қиялын дамыту, заттарды сипаттау және байланыстыру қабілеттерін жетілдіру.

Қажетті құрал: Кішкентай сандық және ішіне салынған ұлттық бұйымдар (қамшы, дорба, қасық, киіз, т.б.).

Ойын барысы: Балалар кезекпен сандықтан бір зат алады және оны сипаттап, оның қалай қолданылатыны туралы әңгіме құрайды. Кейін балалар заттың жаңа қолдану жолын ойлап табады (мысалы, қамшыны әшекей ретінде қолдану идеясы).

8. "Сен қай батырсың?"

Мақсаты: Балалардың қиялын дамыту, ұлттық батырлар мен тарихи кейіпкерлерді таныстыру.

Ойын барысы: Балаларға қазақ батырлары (Қабанбай, Бөгенбай, Наурызбай) туралы қысқаша ақпарат беріледі. Әр бала өзін бір батырға теңеп, неге дәл сол батырды таңдағанын айтады. Кейін олар өздерінің "батырлық оқиғасын" ойлап тауып, әңгімелейді.

9. "Ұлттық ертегілерді аяқта"

Мақсаты: Баланың шығармашылық ойлауын, сөйлеу дағдыларын дамыту.

Ойын барысы: Тәрбиеші ертегінің жартысын оқып береді. Балалар қалған бөлігін өз ойымен аяқтайды. Әр бала өз нұсқасын айтып, неге солай аяқтағанын түсіндіреді.

10. "Қазақ дастарханы"

Мақсаты: Балалардың ұлттық тағамдар туралы білімін арттыру, олардың қиялын дамыту.

Ойын барысы: Балаларға "егер сен аспаз болсаң, қазақтың қандай жаңа тағамын ойлап табар едің?" деген сұрақ қойылады. Балалар өз тағамдарының атауын ойлап тауып, оның қандай ингредиенттерден тұратынын айтып береді. Қиялдан туған жаңа тағамдарға қызықты сипаттама беруге үйренеді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, олардың қиялын ұштап, жаңа идеялар ойлап табуға үйретеді. Шығармашылыққа бағытталған ойындар баланың елестету дағдысын дамытып қана қоймай, ұлттық мәдениетке қызығушылығын арттырады. Ұлттық ойындарды күнделікті тәрбие үдерісіне енгізу арқылы балалардың көркемдік, сөйлеу және қиялдау қабілеттерін жетілдіруге болады.

5. Коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру

Балалардың ойлау қабілетін дамытуда ұлттық ойындар тек жеке емес, сонымен қатар топтық түрде ұйымдастырылуы керек. Бұл балалардың өзара қарым-қатынасын нығайтып, ойын барысында жаңа дағдыларды меңгеруге көмектеседі.

Коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға арналған ұлттық ойындар жиынтығы

Ұлттық ойындар балалардың тек ойлау қабілетін ғана емес, сонымен қатар өзара қарым-қатынас жасау, топпен жұмыс істеу, тілдік қарым-қатынас және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Топтық ойындар балаларды ұйымшылдыққа, бір-біріне көмектесуге, жауапкершілікке және өз ойларын еркін жеткізуге үйретеді.

1. "Айгөлек"

Мақсаты: Балалардың топпен жұмыс істеуін жетілдіру, достық қарым-қатынас орнату.

Ойын барысы: Балалар екі топқа бөлінеді. Олар шеңбер жасап, бір-біріне қарсы тұрып, "Айгөлек-ау, айгөлек, айдың жүзі дөңгелек" деп әндетеді. Бір топтан бір бала екінші топтағы бір баланы шақырып алып, өз тобына қосады. Бұл ойын балаларды достық қарым-қатынасқа, ұйымшылдыққа баулиды.

2. "Алтыбақан"

Мақсаты: Балалар арасындағы қарым-қатынасты нығайту, ән айту және әңгімелесу арқылы тіл байлығын дамыту.

Ойын барысы: Балалар алтыбақан айналасына жиналып, кезекпен тербеледі. Ойын барысында ұлттық әндер айтылады немесе жаңылтпаштар, мақал-мәтелдер айтылады. Бұл ойын балалардың тілдік қабілетін, достық сезімдерін және әлеуметтік дағдыларын дамытады.

3. "Сақина салу"

Мақсаты: Балалардың зейінін, қарым-қатынас жасау дағдыларын және көңіл бөлу қабілеттерін дамыту.

Ойын барысы: Балалар шеңбер жасап отырады, бір бала қолына сақина ұстап, ән немесе тақпақ айтып жүріп, байқатпай біреудің алақанына сақинаны салады. Сақина алған бала байқатпай отыра беруі керек, ал ортадағы бала оны табуы тиіс. Бұл ойын балаларды байқағыштыққа, шапшаң ойлауға және өзара қарым-қатынасты күшейтуге үйретеді.

4. "Арқан тартыс"

Мақсаты: Командалық жұмысқа үйрету, балалардың бірлік пен ұйымшылдық қабілеттерін дамыту.

Қажетті құрал: Арқан.

Ойын барысы: Балалар екі топқа бөлінеді. Арқанның екі шетінен ұстап, өз командасын жеңіске жеткізу үшін бірге күш салады. Бұл ойын командамен жұмыс істеу, сенім қалыптастыру және тактикалық ойлау дағдыларын жетілдіреді.

5. "Қолғап"

Мақсаты: Бір-біріне көмек беру, қолдау көрсету және мейірімділік қасиеттерін дамыту.

Ойын барысы: Балаларға әртүрлі тапсырмалар беріледі, мысалы, киіз үй құрастыру, жаңылтпаш айту, ұлттық киімдер туралы әңгімелеу. Балалар жұптасып немесе топ болып, бір-біріне көмектесіп, тапсырманы орындауы керек. Бұл ойын балаларды бір-

біріне қамқор болуға, бірлесе жұмыс істеуге және ұжымдық ортада өзін ұстауға үйретеді.

6. "Орамал тастамақ"

Мақсаты: Балалардың жылдам реакциясын, шапшаң ойлау қабілетін және қарым-қатынас дағдыларын дамыту.

Ойын барысы: Балалар шеңбер жасап отырады, ал бір бала қолында орамалмен шеңберді айналып жүреді. Ол бір баланың артына орамалды тастап кетеді. Орамалды алған бала жүгіріп барып, оны ұстап алуға тырысады. Бұл ойын балалардың назар аудару, топтық ойнау және достық қарым-қатынасын нығайтуға көмектеседі.

7. "Теңге алу" (командалық нұсқа)

Мақсаты: Командалық жұмысқа үйрету, жылдам шешім қабылдау қабілетін дамыту.

Қажетті құрал: Теңгелер немесе басқа ұсақ заттар.

Ойын барысы: Балалар екі топқа бөлініп, белгілі бір қашықтықта жатқан теңгелерді тез жинауы керек. Қай команда көбірек теңге жинаса, сол жеңеді. Бұл ойын балаларды топта жұмыс істеуге және бір-біріне көмектесуге үйретеді.

8. "Қара жорға"

Мақсаты: Балалардың ұлттық би арқылы дене икемділігін арттыру, музыкалық ырғақты сезіну және командалық үйлесімділікті дамыту.

Ойын барысы: Балалар "Қара жорға" күйіне қосылып билейді. Кім ырғақты дұрыс ұстаса және биді жақсы орындаса, сол жеңімпаз болады. Бұл ойын балаларды бір-бірімен үйлесімді қимылдауға, бірге әрекет етуге үйретеді.

9. "Шеңберден шығу"

Мақсаты: Балалардың топтық қарым-қатынасын, бір-біріне көмектесу және сенімділік дағдыларын дамыту.

Ойын барысы: Балалар шеңберге тұрып, бір-бірінің қолынан ұстайды. Бір бала шеңбердің ішінен шығуға тырысады, ал қалғандары оны шығармауға тырысады. Бұл ойын балаларды шапшаң ойлауға, тактикалық шешім қабылдауға және бір-бірімен қарым-қатынас орнатуға үйретеді.

10. "Қонаққа бару"

Мақсаты: Қазақтың салт-дәстүрлерін үйрету, сыпайылық және әдептілік қағидаларын меңгерту.

Ойын барысы: Балалар екі топқа бөлінеді: "қонаққа шақырушылар" және "қонаққа келушілер". Қонаққа шақырылған балалар қазақтың дәстүрі бойынша есік қағып кіреді, сәлемдеседі, дастархан басында әңгімелеседі. Бұл ойын балаларды әдептілікке,

қарым-қатынас жасауға, сыпайылыққа және қонақжайлылық дәстүрлерін меңгеруге үйретеді.

Бұл ұлттық ойындар балалардың коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Ойын барысында балалар бір-бірімен сөйлесіп, топтық жұмыс дағдыларын қалыптастырып, өзара қарым-қатынас орнатады. Тәрбиеші бұл ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізу арқылы балалардың сөйлеу дағдыларын, достық қарым-қатынасын және ұйымшылдық қабілеттерін арттыра алады.

Ұлттық ойындар балалардың ой қабілетін дамытудың ең тиімді құралдарының бірі. Олар баланың логикалық ойлауын, зейінін, есте сақтау қабілетін, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Ойындар арқылы балалар тек білім алып қоймай, өз шешімдерін тез қабылдауды, стратегия құруды, ұжыммен жұмыс істеуді үйренеді.

Қорыта айтқанда, қазіргі таңда ұлттық ойындарды білім беру үдерісіне енгізу – балалардың зияткерлік қабілеттерін арттырудың тиімді жолы. Сондықтан да, қазақтың ұлттық ойындарын балалардың күнделікті оқу және ойын әрекетіне енгізу маңызды. Ұлттық ойындарды пайдалану арқылы біз болашақ ұрпақтың танымдық белсенділігін арттырып, олардың қазақ халқының мәдени мұрасына деген құрметін қалыптастыра аламыз.

2.3. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру және өткізу әдістері

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды ұйымдастыру мен өткізудің маңызы зор. Бұл ойындар балалардың дене шынықтыру, ойлау, есте сақтау, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ұлттық ойындар балаларды қазақ халқының мәдениеті мен дәстүрлеріне жақындатып, олардың рухани-адамгершілік қасиеттерін қалыптастырады.

1. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру қағидалары

Ұлттық ойындарды тиімді өткізу үшін келесі қағидалар сақталуы тиіс:

1. **Жас ерекшеліктерін ескеру** – ойын баланың жасына сай болуы керек. Мысалы, 3-4 жастағы балаларға жеңіл ережелі ойындар ұсынылса, 5-6 жастағыларға күрделірек ойындар беруге болады.

2. **Тәрбиелік маңызы** – ойындар балалардың адамгершілік, достық, ұйымшылдық сияқты қасиеттерін дамытуы керек.

3. **Белсенді қатысу** – әрбір бала ойынға толықтай қатысып, белсенділік танытуы қажет.

4. **Қауіпсіздік ережелері** – қимыл-қозғалыс ойындары кезінде балалардың жарақат алмауын қадағалау.

5. **Топтық және жеке ойындарды үйлестіру** – балалардың жеке қабілеттерін дамыту үшін жеке ойындар, ал топтық қарым-қатынасты нығайту үшін командалық ойындар өткізу қажет.

6. **Ойын түрлерінің алуан түрлілігі** – қимыл-қозғалыс, логикалық, шығармашылық, танымдық ойындарды араластырып өткізу.

2. Ұлттық ойындарды өткізу әдістері

Ұлттық ойындарды өткізу барысында бірнеше кезеңнен тұратын құрылымды ұстану қажет:

1. Дайындық кезеңі

- Ойын түрін, мақсатын және мазмұнын анықтау.
- Балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, оларға түсінікті әрі қызықты ойын таңдау.
- Қажетті құралдарды (асық, арқан, ою-өрнек элементтері, музыкалық аспаптар) дайындау.
- Ойын өтетін орынды әзірлеу (сынып ішінде, спорт залында, ашық алаңда).

2. Ойын барысы

- **Кіріспе бөлім:** Балаларға ойынның атауы, ережесі және оның маңызы түсіндіріледі.
- **Негізгі бөлім:** Балалар ойынды ойнап, өз дағдыларын дамытады. Тәрбиеші ойын ережелерін қадағалап, қажет жағдайда бағыт-бағдар беріп отырады.
- **Қорытынды бөлім:** Ойынның нәтижесі талқыланып, белсенді қатысушылар мадақталады. Балалардың алған әсерлері сұралып, ойыннан не үйренгені талқыланады.

3. Ұлттық ойындарды ұйымдастыру әдістері

3.1. Қимыл-қозғалыс ойындары

Мақсаты: Балалардың қимыл белсенділігін арттыру, дене қозғалысын үйлестіру, ептілік пен шапшаңдықты дамыту.

◆ "Асық ату"

- Балалар асықтарды белгілі бір нысанаға тигізуге тырысады.
- Бұл ойын мергендік, қолдың дәлдігі мен көзбен мөлшерлеуді дамытады.

◆ "Арқан тартыс"

- Балалар екі командаға бөлініп, арқан тартады.
- Бұл ойын командалық рухты қалыптастырып, дене бұлшық еттерін дамытады.

◆ "Қыз қуу"

- Балалар ер мен қыз болып жұптасады, ер бала қызды қуып жетуі керек.
- Бұл ойын жылдамдық пен шапшаңдықты дамытады.

3.2. Логикалық және танымдық ойындар

Мақсаты: Балалардың ойлау қабілетін, есте сақтау және зейін қою дағдыларын жетілдіру.

◆ "Тоғызқұмалақ"

- Балалар арнайы тақтада ойнап, сандарды есептеп, стратегия құрады.
- Бұл ойын математикалық ойлау қабілетін дамытады.

◆ "Жұмбақ шешу"

- Тәрбиеші ұлттық тақырыптағы жұмбақтарды жасырады, балалар жауап табуға тырысады.

- Бұл ойын логикалық ойлауды дамытады.

◆ "Қайсысы артық?"

- Балаларға бірнеше заттың суреті немесе атауы беріледі, олардың ішінен біреуі артық болады.

- Бұл ойын салыстыру, топтастыру және логикалық ойлау қабілеттерін дамытады.

3.3. Шығармашылық және рөлдік ойындар

Мақсаты: Балалардың қиялын дамыту, сөздік қорын кеңейту, қазақтың салт-дәстүрлеріне деген қызығушылығын арттыру.

◆ "Ертегі құрастыру"

- Балалар ұлттық ертегінің жалғасын ойлап тауып, оны әңгімелеп береді.

- Бұл ойын сөйлеу және қиялдау қабілеттерін дамытады.

◆ "Қазақтың ұлттық киімі"

- Балалар қазақтың ұлттық киімдерінің бөліктерін сәйкестендіріп, олар туралы әңгімелейді.

- Бұл ойын мәдени мұраға деген қызығушылықты арттырады.

◆ "Ұлттық тағамдар"

- Балалар ұлттық тағамдардың суреттерін қарап, оларды сипаттайды немесе өз ойынан жаңа тағам ойлап табады.

- Бұл ойын тілдік дағдылар мен қиялды дамытады.

3.4. Командалық және әлеуметтік ойындар

Мақсаты: Балалардың бір-бірімен қарым-қатынасын нығайту, ұжымдық рухты қалыптастыру.

◆ "Айгөлек"

- Балалар екі топқа бөлініп, бір-бірін ойынға шақырады.

- Бұл ойын балаларды бірлікке, достық қарым-қатынасқа тәрбиелейді.

◆ "Алтыбақан"

- Ойын барысында балалар бірге ән айтып, әңгімелеседі.

- Бұл ойын тілдік қарым-қатынасты дамытуға көмектеседі.

◆ "Қонаққа бару"

- Балалар қазақтың "қонақ күту" дәстүрін сахналайды.

- Бұл ойын сыпайылық, әдептілік және коммуникативтік дағдыларды дамытады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды ұйымдастыру және өткізу – балалардың физикалық, танымдық, шығармашылық және әлеуметтік дамуына ықпал

ететін маңызды процесс. Ұлттық ойындар арқылы балалар қазақ халқының мәдениетін, дәстүрін үйреніп, бір-бірімен қарым-қатынасты жақсартады. Ойындарды дұрыс ұйымдастырып, жүйелі түрде қолдану арқылы балалардың жан-жақты дамуына қол жеткізуге болады.

2.4. Ойын түрлері мен қолдану әдістері

Логикалық ойындар:

Логикалық ойындар баланың ойлау, есте сақтау, салыстыру, шешім қабылдау және мәселені талдау дағдыларын дамытады. Қазақтың ұлттық ойындарының ішінде балалардың зияткерлік қабілетін арттыратын көптеген ойын түрлері бар.

1. "Тоғызқұмалақ"

Мақсаты: Логикалық ойлау, стратегия құру және математикалық дағдыларды дамыту. Балалардың есте сақтау, талдау және болжау қабілетін арттыру.

Қолдану әдісі: Арнайы тоғызқұмалақ тақтасы мен құмалақтар қажет. Балалар жұптасып ойнайды, әр жүрісті алдын ала ойланып, стратегия құруға тырысады. Ойында ұпай жинау үшін логикалық есептеулер жасалады. Бұл ойын баланың сабырлы болуына, дұрыс шешім қабылдауына және талдау жасауына үйретеді.

2. "Жұмбақ шешу"

Мақсаты: Баланың логикалық ойлауын, салыстыру және талдау қабілетін дамыту. Ойлау жылдамдығын арттыру және сөздік қорын кеңейту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші немесе тәрбиеші балаларға қазақ халқының тұрмыс-тіршілігіне, табиғат құбылыстарына байланысты жұмбақтар қояды. Балалар дұрыс шешімді табу үшін ойлап, логикалық байланыс орнатуы керек. Бұл ойын баланың зейінін күшейтіп, жылдам ойлау қабілетін арттырады.

Мысалдар: Қабат-қабат қаттама, ақылың болса аттама. (Кітап). Қара тауда бір таяқ, қозғап едім жоқ боп кетті. (Қалам)

3. "Қайсысы артық?"

Мақсаты: Балаларды салыстыру, топтастыру және логикалық байланыстарды анықтау дағдыларына үйрету. Аналитикалық ойлауды жетілдіру.

Қолдану әдісі: Балаларға 4-5 заттың атауы немесе суреті беріледі. Олардың ішінен біреуі мағынасы бойынша артық болуы керек. Балалар қай зат артық екенін анықтап, өз шешімдерін дәлелдеуі қажет.

Мысал: Алма, алмұрт, өрік, қияр. (Қияр – көкөніс, қалғандары – жеміс) Түйе, жылқы, сиыр, қасқыр. (Қасқыр – жабайы жануар, қалғандары – үй жануарлары)

4. "Ойлан, тап!"

Мақсаты: Логикалық ойлау, жылдамдық және есте сақтау қабілеттерін дамыту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші балаларға белгілі бір тақырыпқа (мысалы, "Қазақтың ұлттық тағамдары") байланысты сөз айтады. Балалар сол сөзден кейін келетін сөз ойлап табуы керек. Мысалы, тәрбиеші "Қымыз" десе, келесі бала "Шұбат" деп жауап береді.

5. "Сөз тізбегі"

Мақсаты: Балалардың есте сақтау қабілетін, сөздік қорын және логикалық байланысын дамыту.

Қолдану әдісі: Бірінші бала бір сөз айтады (мысалы, "Домбыра"). Келесі бала сол сөздің соңғы әрпінен басталатын сөз айтуы керек (мысалы, "Арқан"). Кім тез ойланып жауап бермесе, ойыннан шығады.

6. "Кім жылдам?"

Мақсаты: Балалардың зейінін, жылдам ойлау және шешім қабылдау қабілетін арттыру.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші балаларға белгілі бір санды немесе сөзді атайды. Балалар осы сөзге байланысты 3-4 секунд ішінде жауап беруі керек. Мысалы, "5 санына байланысты бір нәрсе ойла" десек, бала "Қолда 5 саусақ бар" деп жауап беруі мүмкін.

7. "Тауып көр"

Мақсаты: Баланың логикалық ойлау, салыстыру және болжау қабілеттерін дамыту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші бір затты сипаттайды, бірақ оның атын атамайды. Балалар сипаттамаларға сүйене отырып, ол заттың не екенін табуы керек.

Мысал: "Менің сипаттайтын затым – ол жұмсақ, жастыққа ұқсайды, ұйықтағанда керек." (Көрпе) "Бір үй бар, іші толған қазына, оны ашып қарасаң, білімнің көзі табылады." (Кітап)

8. "Суретті есте сақтау"

Мақсаты: Көру арқылы есте сақтау қабілетін дамыту.

Қолдану әдісі: Балаларға 10-15 секунд ішінде бірнеше заттың суреті көрсетіледі. Кейіннен сурет алынып тасталады. Балалар қандай заттар болғанын атап шығуы керек.

9. "Жаңылтпаш айту"

Мақсаты: Балалардың тілі мен есте сақтау қабілетін дамыту.

Қолдану әдісі: Балаларға жаңылтпаш беріледі. Олар оны бірнеше рет қайталап, дұрыс айтуға тырысады. Кім жаңылмай тез әрі анық айтса, сол жеңімпаз болады.

Мысал: Қапшықта бес бұршақ,
Бес бұршақта бес құмшақ.

10. "Сан реті"

Мақсаты: Балалардың сандық ойлау және есте сақтау қабілетін дамыту.

Қолдану әдісі: Тәрбиеші балаларға бірнеше сан айтады (мысалы, 7, 3, 9, 2, 5).

Балалар бұл сандарды жаттап алып, кейіннен сол ретімен айтып беруі керек. Кім дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Логикалық ойындар балалардың зияткерлік дамуына ықпал етіп, олардың шешім қабылдау, салыстыру, болжау және тез ойлау дағдыларын жетілдіреді. Ұлттық ойындарды мектепке дейінгі ұйымдарда қолдану арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттырып, ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығын оятуға болады.

Қимыл-қозғалыс ойындары:

Қимыл-қозғалыс ойындары – балалардың физикалық дамуын, қозғалыс белсенділігін арттыратын және оларды шапшаңдыққа, ептілікке, күш пен төзімділікке баулитын ұлттық ойындар. Қазақ халқының дәстүрлі ойындары тек дене шынықтыру ғана емес, сонымен қатар балаларды ұйымшылдыққа, әділдікке, шапшаң ойлауға және батылдыққа үйретеді. Бұл ойындар мектепке дейінгі ұйымдарда, мектептерде және аула алаңдарында кеңінен қолданылады.

1. "Асық ату"

"Асық ату" – қазақ халқының ежелгі дәстүрлі ойыны. Бұл ойын баланың қол моторикасын, көзбен мөлшерлеу қабілетін, дәлдік пен ептілікті дамытуға бағытталған. Қазақ халқы асықты қасиетті деп санап, оны ұлттық ойындарда қолданған.

Мақсаты: Баланың қол қимылын, көзбен шамалау қабілетін, дәлдік пен ептілікті дамыту. Балалардың зейінін күшейту, шапшаңдық пен мергендікке үйрету. Балаларды әділдікке, ойын ережелерін сақтауға дағдыландыру.

Қажетті құрал: Асықтар мен сақа (шабатын асық).

Ойын барысы: Балалар асықтарды жерге тізіп қояды немесе белгілі бір қашықтықта шеңбер сызады. Әр ойыншы кезекпен өз сақасымен асықты атып, оны шеңберден шығаруға тырысады. Дәл тигізіп, асықты шеңберден шығарған бала оны өзіне алады. Кім ең көп асық жинаса, сол жеңімпаз атанады.

Тәрбиелік мәні: Балаларды шапшаңдыққа, төзімділікке және табандылыққа үйретеді. Көзбен мөлшерлеу, дәлдікпен ату дағдыларын дамытады. Командалық қарым-қатынасты күшейтіп, ережелерді сақтауға дағдыландырады.

2. "Арқан тарту"

"Арқан тарту" – қазақ халқының ұжымдық, спорттық ұлттық ойындарының бірі. Бұл ойын күш пен төзімділікті сынап, балаларды бірлесіп әрекет етуге, ұйымшылдыққа және командалық рухты қалыптастыруға баулиды.

Мақсаты: Балалардың дене күшін дамыту, төзімділік пен үйлесімділікті жетілдіру. Командалық жұмысты, өзара қолдау мен бірлік сезімін қалыптастыру. Балаларды әділдікке, тәртіпке және ынтымақтастыққа үйрету.

Қажетті құрал: Ұзын, мықты арқан.

Ойын барысы: Балалар екі командаға бөлінеді. Арқанның орта тұсына белгі қойылады. Командалар арқанның екі ұшынан ұстап, белгіленген сызықты өз жағына қарай өткізуге тырысады. Қай команда қарсыласын өз жағына қарай тартып, белгіленген сызықтан өткізсе, сол команда жеңімпаз болады.

Тәрбиелік мәні: Балаларды ұйымшылдыққа, бірлесіп әрекет етуге үйретеді. Физикалық күш пен төзімділікті арттырады. Жеңіске деген құлшынысты оятып, қарсыласты құрметтеуге баулиды.

3. "Қыз қуу"

"Қыз қуу" – қазақтың ұлттық ат спорты ойындарының бірі. Бұл ойын мерекелік шараларда ұйымдастырылып, қыздар мен жігіттердің ептілігін, шапшаңдығын және жылдам шешім қабылдау қабілеттерін тексеруге бағытталған.

Мақсаты: Балаларды жылдамдыққа, шапшаң ойлауға және дене қозғалысын үйлестіруге үйрету. Ұлттық салт-дәстүрлерді насихаттау. Балалардың жарысқа деген қызығушылығын арттыру.

Қажетті құрал: Жүгіру алаңы немесе арнайы жолақ.

Ойын барысы: Бір бала "жігіт", екіншісі "қыз" болып таңдалады. Қыз алға жүгіреді, ал жігіт оны қуып жетуі керек. Егер жігіт қызды қуып жетсе, оны "сүйіп" (жеңіл түртіп) жеңеді. Егер қыз бірінші келсе, жігіттен жеңілгені үшін "қамшы" (шартты түрдегі жеңіл қол соғу) алады.

Тәрбиелік мәні: Шапшаңдық пен қимыл үйлесімділігін дамыту. Ережелерді сақтау және адал ойын принциптерін қалыптастыру. Жарыс кезінде әділдік пен құрмет сезімін арттыру.

4. "Көкпар"

"Көкпар" – қазақтың дәстүрлі командалық ойыны. Бұл ойын жылдамдықты, күш пен айлакерлікті талап етеді. Қазіргі таңда көкпар ат үстінде ойналады, ал мектепке дейінгі ұйымдарда оның жеңілдетілген нұсқасы қолданылады.

Мақсаты: Командалық рухты, бірлесе жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру. Жылдам ойлау және тез әрекет ету қабілетін дамыту. Төзімділік пен күш-қуатты жетілдіру.

Қажетті құрал: Ойынға арналған жалауша немесе белгі.

Ойын барысы: Балалар екі командаға бөлінеді. Арнайы белгі (доп немесе жалауша) алаңның ортасына қойылады. Командалар белгіленген орынға жетіп, оны бірінші болып қарсылас жаққа алып баруға тырысады. Қай команда белгіленген мақсатқа бірінші жетсе, сол жеңімпаз атанады.

Тәрбиелік мәні: Бірлесе әрекет ету, командалық тактика мен көшбасшылық қабілеттерін дамыту. Күш пен жылдамдықты тиімді пайдалану. Жеңіске деген ұмтылысты арттыру және қарсыласқа құрмет көрсету.

5. "Ақсүйек"

"Ақсүйек" – қазақ халқының көңіл көтеруге арналған ойындарының бірі. Бұл ойын әдетте кешкі мезгілде, ашық далада ойналады.

Мақсаты: Балаларды ізденімпаздыққа, тапқырлыққа және қырағылыққа үйрету. Қимыл-қозғалысты жетілдіру. Ұлттық дәстүрлерді насихаттау.

Қажетті құрал: Ақсүйек немесе ақ түсті сүйек (немесе басқа кішкентай зат).

Ойын барысы: Тәрбиеші ақсүйекті алысырақ жерге лақтырады. Балалар ақсүйекті іздеуге шығады. Кім бірінші тауып алса, сол жеңімпаз болады.

Тәрбиелік мәні: Байқағыштық пен шапшаңдықты дамыту; Ұжымдық қарым-қатынасты нығайту. Табандылық пен мақсатқа жету дағдыларын қалыптастыру.

Қимыл-қозғалыс ұлттық ойындары – балалардың дене және ақыл-ой дамуын қалыптастыруға арналған маңызды құрал. Бұл ойындар балаларды күш-жігерге, шапшаңдыққа, адал бәсекелестікке және достық қарым-қатынасқа үйретеді. Олар денсаулықты нығайтып, ұжымдық жұмысқа бейімдейді, сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда кеңінен қолданылуы қажет.

Сөздік және тапқырлық ойындары:

Сөздік және тапқырлық ойындары балалардың тіл байлығын кеңейтіп, дұрыс сөйлеуге, ойын нақты әрі көркем жеткізуге үйретеді. Бұл ойындар қазақ халқының ауыз әдебиетін дәріптеп, балаларды жылдам ойлауға, шешендікке және тапқырлыққа баулиды. Сонымен қатар, бұл ойындар есте сақтау қабілетін дамытып, сөздерді дұрыс қолдану мен тез ойлауға ықпал етеді.

1. "Жұмбақ шешу"

Жұмбақ – қазақ ауыз әдебиетінің маңызды жанры. Бұл ойын балалардың ойлау қабілетін дамытып, олардың айналадағы заттар мен құбылыстарды салыстырып, логикалық байланыс орнатуына көмектеседі.

Мақсаты: Баланың логикалық ойлауын дамыту. Сөздік қорын кеңейту. Тапқырлық пен зеректікке баулу.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады. Балалар оны шешуге тырысады. Кім дұрыс және тез жауап берсе, сол жеңімпаз болады. Кейде балалар өздері жұмбақ ойлап тауып, оны басқаларға жасырады.

Мысалдар:

Жазда жерде жатады, күзде аспанда қалықтайды. (Жапырақ)

Күндіз бәрі қашады, түнде аспанға шығады. (Жұлдыз)

Тәрбиелік мәні: Логикалық ойлау қабілетін дамытады. Балаларды қоршаған ортаны тануға үйретеді. Тіл байлығын арттырып, ойды жүйелі жеткізуге көмектеседі.

2. "Жаңылтпаш айту"

Жаңылтпаш – қазақ халқының сөйлеу мәдениетін дамытатын ерекше ойын. Жаңылтпаштарды айту арқылы балалардың дикциясы, сөздерді дұрыс айту дағдылары қалыптасады.

Мақсаты: Баланың сөзді дұрыс айтуын қалыптастыру. Есте сақтау және жылдам ойлау қабілеттерін дамыту. Дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықтыру.

Ойын барысы: Тәрбиеші балаларға жаңылтпаш береді. Балалар оны қатесіз, жылдам және анық айтуға тырысады. Кім жаңылмай айтса, сол жеңімпаз болады. Кейде балалар өздері жаңылтпаш ойлап тауып, оны айтып береді.

Мысалдар:

Қапшықта бес бұршақ,
Бес бұршақта бес құмшақ.
Айжан, май жағамын,
Майды қай жағамын?

Тәрбиелік мәні: Балалардың дикциясын жақсарттады. Тіл байлығын дамытып, сөздерді анық айтуға үйретеді. Ойлау жылдамдығын арттырады.

3. "Мақалды жалғастыр"

Бұл ойын балалардың қазақтың мақал-мәтелдерін үйреніп, олардың мағынасын түсінуіне көмектеседі.

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту. Тез ойлау және дұрыс сөйлеу дағдыларын жетілдіру. Қазақтың ауыз әдебиетін меңгерту.

Ойын барысы: Тәрбиеші мақалдың бірінші бөлігін айтады. Балалар оның жалғасын тауып, дұрыс жауап беруге тырысады. Кім көп мақал немесе тұрақты сөз тіркесін дұрыс айтса, сол жеңімпаз болады.

Мысалдар:

"Бірлік болмай, ..." (тірлік болмас).

"Тіл тас жарады, ..." (тас жармаса, бас жарады).

Тәрбиелік мәні: Балалардың қазақтың ұлттық мұрасына қызығушылығын арттырады. Дұрыс сөйлеуге, ойды нақты жеткізуге үйретеді. Ойлау қабілетін дамытады.

4. "Сөз ойыны: Кім көп біледі?"

Бұл ойын балалардың сөздік қорын дамытуға және олардың ойлау қабілетін арттыруға бағытталған.

Мақсаты: Балалардың сөздік қорын кеңейту. Тіл байлығын арттыру. Белгілі бір тақырыпқа байланысты ойлау дағдысын дамыту.

Ойын барысы: Тәрбиеші белгілі бір тақырыпты атайды (мысалы, "Ұлттық тағамдар"). Балалар кезекпен сол тақырыпқа байланысты сөздер айтады (мысалы,

бауырсақ, қымыз, құрт, шұбат). Соңғы болып сөз таппай қалған бала ойыннан шығады.

Тәрбиелік мәні: Балалардың сөздік қорын арттырады. Жылдам ойлау қабілетін жетілдіреді. Ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын оятады.

5. "Орамал тастамақ"

Бұл ойын балалардың тапқырлығын арттыруға және жылдам ойлауға үйретуге арналған.

Мақсаты: Жылдам ойлау, дұрыс жауап беру және сөйлеу қабілетін жетілдіру. Балалар арасында достық қарым-қатынасты нығайту.

Ойын барысы: Балалар шеңбер жасап отырады. Бір бала ортаға шығып, қолындағы орамалды бір баланың алдына қояды. Орамалды алған бала ортаға шығып, жылдам жаңылтпаш, мақал немесе тақпақ айтып беруі керек. Айта алмаса, ортадағы бала ойынға қайта кіреді.

Тәрбиелік мәні: Баланың сөздік қорын байытуға көмектеседі. Жылдам ойлап, дұрыс сөйлеуге үйретеді. Ұжымдық қарым-қатынасты дамытады.

Сөздік және тапқырлық ойындары – балалардың тілін дамытып, сөздік қорын кеңейтуге көмектесетін тиімді құрал. Бұл ойындар баланы дұрыс әрі анық сөйлеуге, жылдам ойлануға, шешендікке және тапқырлыққа үйретеді. Сонымен қатар, ұлттық мәдениетті бойларына сіңіріп, қазақ халқының дәстүрі мен ауыз әдебиетін меңгеруге көмектеседі. Мектепке дейінгі ұйымдар мен бастауыш сыныптарда бұл ойындарды жиі қолдану балалардың шығармашылық қабілеттерін шыңдауға зор ықпал етеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақтың ұлттық ойындары – ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан мәдени мұра, халықтың өмір сүру салты мен дүниетанымын бейнелейтін ерекше құндылық. Бұл ойындар тек уақыт өткізудің ғана емес, сондай-ақ балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін маңызды педагогикалық құрал болып табылады.

Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындардың балалардың танымдық, қимыл-қозғалыс, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытудағы рөлі жан-жақты қарастырылды. Ойындардың тәрбиелік мәні, олардың балалардың ойлау қабілетін арттырудағы, зейінін шоғырландырудағы, қиялын дамытудың тиімді жолдары көрсетілді. Сонымен қатар, ұлттық ойындарды мектепке дейінгі ұйымдар мен бастауыш сыныптарда қолдану әдістері ұсынылып, оларды оқу-тәрбие үдерісіне енгізудің маңыздылығы айқындалды.

Бұл әдістемелік құралда ұлттық ойындарды ұйымдастырудың негізгі қағидалары, оларды өткізудің әдістері мен жолдары сипатталды. Ұлттық ойындардың балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес таңдалып, оқу-тәрбие процесіне жүйелі енгізілуі олардың қызығушылығын арттырып, оқыту нәтижесін жақсартады.

Ойындарды білім беру бағдарламасына енгізудің келесі артықшылықтары бар: Ойын арқылы балалардың оқуға деген қызығушылығы артады. Сабақтар қызықты әрі тиімді өтеді. Балалардың өзін еркін сезінуіне, шығармашылық әлеуетін көрсетуіне мүмкіндік береді. Ұлттық тәрбие мен құндылықтар берік орнығады.

Ұсыныстар:

- ◆ Ұлттық ойындарды күнделікті оқу-тәрбие үдерісіне енгізу керек.
- ◆ Тәрбиешілер мен тәрбиешілер балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойындарды дұрыс тандап, ұйымдастыруы қажет.
- ◆ Ұлттық ойындарды жаңа заман талаптарына сай түрлендіріп, инновациялық әдістермен үйлестіру керек.
- ◆ Ата-аналар да ұлттық ойындарды балаларының бос уақытында ойнату арқылы олардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыруы тиіс.

Ұлттық ойындар – балалардың физикалық, зияткерлік және рухани дамуын қамтамасыз ететін бірегей тәрбие құралы. Ұлттық құндылықтарды жаңғырту мен насихаттау мақсатында бұл ойындарды білім беру процесіне жүйелі түрде енгізу – ұрпақ тәрбиесіндегі маңызды бағыттардың бірі. Осы әдістемелік құрал арқылы тәрбиешілер мен тәрбиешілер ұлттық ойындарды тиімді пайдаланып, балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасай алады.

Ұлттық ойындарды ұрпақ санасына сіңіру арқылы біз олардың ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілігін арттырып, болашақта саналы, жан-жақты дамыған азаматтардың қалыптасуына ықпал етеміз. Ендеше, қазақтың ұлттық ойындарын жаңғыртып, оларды бала тәрбиесінде тиімді пайдалану – баршамыздың ортақ міндетіміз!

ТҮСІНІК ХАТ

Қазақ халқының ұлттық ойындары – халқымыздың ғасырлар бойы қалыптасқан мәдени мұрасы, ұлттық тәрбие мен рухани құндылықтардың қайнар көзі. Бұл ойындар балалардың ой-өрісін дамытуға, дене қимылын жетілдіруге, шапшаңдыққа, тапқырлыққа, ептілікке баулуға және олардың бойына ұлттық дәстүрлерді сіңіруге бағытталған.

Ұлттық ойындардың мазмұны халықтың тұрмыс-тіршілігімен, табиғатпен үндесе отырып, жас ұрпақтың тәрбиесіне оң әсер етеді. Олар арқылы балалар ептілік, батылдық, алғырлық, тапқырлық қасиеттерін бойына сіңіреді. Сонымен қатар, бұл ойындар балалардың танымдық, логикалық, коммуникативтік дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Осы әдістемелік құралда мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды ұйымдастырудың және өткізудің тиімді жолдары ұсынылады. Құралда ұлттық ойындардың түрлері, олардың тәрбиелік мәні, балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігі және оларды білім беру жүйесіне енгізудің әдістемелік нұсқаулықтары қамтылған.

Әдістемелік құралдың құрылымы:

Бұл әдістемелік құрал кіріспеден, негізгі бөлімдерден, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Кіріспе бөлімінде ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні, олардың баланың жан-жақты дамуына тигізетін ықпалы сипатталады.

Негізгі бөлімде ұлттық ойындардың түрлері мен оларды ұйымдастыру әдістері қарастырылады:

Логикалық ойындар – балалардың ойлау, есте сақтау қабілетін дамытуға арналған.

Қимыл-қозғалыс ойындары – балалардың физикалық белсенділігін арттырады, шапшаңдыққа, төзімділікке, икемділікке баулиды.

Шығармашылық ойындар – балалардың қиялын, тілдік дағдыларын және эстетикалық талғамын дамытады.

Коммуникативтік ойындар – топтық қарым-қатынас пен достық, ұйымшылдық сезімдерін қалыптастырады.

Қорытынды бөлімде ұлттық ойындарды күнделікті тәрбие жұмысына енгізудің маңыздылығы және оны қолдану бойынша ұсыныстар берілген.

Әдістемелік құралдың практикалық маңыздылығы:

Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілері мен бастауыш сынып тәрбиешілері үшін ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісіне енгізуге арналған нұсқаулық қызметін атқарады. Ол тәрбиешілерге балалардың жас ерекшеліктеріне сай ойындарды таңдап, оларды тиімді ұйымдастыруға көмектеседі. Сондай-ақ, ата-аналарға баланың бос уақытын пайдалы өткізуге бағыт-бағдар береді.

Күтілетін нәтиже:

- ✓ Балалардың ұлттық ойындарға қызығушылығы артады.

- ✓ Танымдық, қимыл-қозғалыс, коммуникативтік дағдылары дамиды.
- ✓ Балалардың ұлттық құндылықтарға деген құрметі қалыптасады.
- ✓ Ұлттық ойындарды қолдану арқылы тәрбие жұмысының сапасы артады.

Бұл әдістемелік құрал қазақтың ұлттық ойындарын тәрбие мен білім беруде тиімді қолдану арқылы баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды құрал болып табылады. Ұлттық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы біз жас ұрпақтың бойында ұлттық сана-сезімді, отансүйгіштік қасиетті қалыптастыра аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. **Ахметов, Қ.** (2002). *Қазақтың ұлттық ойындары*. Алматы: Рауан.
2. **Базарбаева, З.** (2015). *Қазақ халық педагогикасындағы ойын элементтері және олардың тәрбиелік мәні*. Алматы: Білім.
3. **Жұмабаева, С.** (2018). *Ұлттық тәрбие мен ұлттық ойындар*. Астана: Фолиант.
4. **Қасымов, Ш.** (1991). *Қазақтың дәстүрлі ойындары және олардың бала тәрбиесіндегі рөлі*. Алматы: Санат.
5. **Мұқанов, М.** (1985). *Ойын және бала психологиясы*. Алматы: Мектеп.
6. **Нұрғазы, А.** (2020). *Мектепке дейінгі ұйымдарда ұлттық ойындарды қолдану әдістемесі*. Нұр-Сұлтан: Қазақ университеті.
7. **Сағындықов, Е.** (1991). *Қазақтың ұлттық ойындары*. Алматы: Рауан.
8. **Тұрғынбаев, Б.** (2012). *Бастауыш сыныптарда ұлттық ойындарды қолдану жолдары*. Алматы: Білім баспасы.
9. **Ыбырай Алтынсарин** (1973). *Таңдамалы шығармалар*. Алматы: Мектеп.
10. **Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі** (2018). *Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты*. Нұр-Сұлтан: ҚР БҒМ.
11. **Қазақ энциклопедиясы** (2004). *Қазақтың ұлттық ойындары* (1-том). Алматы: Қазақ энциклопедиясы.
12. **Жарықбаев, Қ., & Қалиев, С.** (2003). *Қазақтың ұлттық ойындары – тәрбие құралы ретінде*. Алматы: Ана тілі.
13. **Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары** (2011). Алматы: Атамұра.
14. **Балабекова, Г.** (2016). *Мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамытудағы ұлттық ойындардың рөлі*. Астана: Қазақ университеті.
15. **Халид, Қ.** (2019). *Ұлттық ойындар арқылы балалардың зияткерлік дамуы*. Алматы: Назарбаев Университеті.